

## **ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

**Гусак Г.Р.**

*студентка,*

Науковий керівник: **Якименко С. І.**

*кандидат педагогічних наук,*

*доктор наук у галузі освіти, професор,*

*Миколаївський національний університет*

*імені В.О. Сухомлинського*

### **ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ ВНЗ**

Багато педагогів не володіють основами мовної діяльності: мають невиразний голосовий апарат; у них відсутнє почуття темпу мови; вони посередньо володіють дикцією, основами логіки мови. Невиразний, тихий голос, відсутність потрібного темпу мови, погана дикція ведуть до нерозуміння і втрати у дітей інтересу до навчання. Такий викладач не здатний запалити школярів, надихнути їх, пробудити інтерес до навчання. І навпаки, розвинене мовне дихання, досконала дикція, поставлений голос надають словам педагога виразність, яка дозволяє передавати багатство української мови. Тому оволодіння мовною культурою – одне з головних педагогічних завдань.

Культура мови – наука, що вивчає функціонування мови в суспільстві з погляду її нормативності й передбачає правила користування літературною мовою: правила вимови, наголошення, слововживання, формотворення, побудови словосполучень і речень. Дана наука сприяє реальному втіленню в мовній практиці норм літературної мови, проведенню цілеспрямованої мовної політики. Культура мови вивчає якості мовлення, забезпечує розвиток комунікативних умінь і навичок учнів, засвоєння таких якостей мовлення, як точність, логічність, чистота, виразність, образність та ін. [3]. Формуванню мовної культури сприяє використання загальнонавчаних фраз, словосполучень, стійких висловів; моделювання комунікативних ситуацій різної тематичної

спрямованості і стилістичного забарвлення; практичне застосування вмінь і навичок різноманітних за формою і змістом моделей, формул мовленнєвого і поведінкового етикету.

Питання формування мовної культури вивчали: Н. Бабич, В. Кан-Калик, К. Климова, О. Корніяка, А. Леонтьєв, Г. Олійник, В. Сухомлинський, В. Усатий, О. Шевнюк та ін. Зокрема В. Сухомлинський писав, що «мовна культура – це живодайний корінь культури розумової, високої, справжньої інтелектуальності. Щоб правильно розмовляти й писати, треба прагнути до удосконалення своїх знань, набутих раніше, треба любити українську мову й свою справу» [5, с. 57-59]. В уяві педагога ідеальним постає лише той вчитель, який гарно володіє мовою, продовжує набувати знань, які використовує у педагогічному просторі, може освоїти виховні засоби мови і втілювати їх у життя, а також своїм прикладом прививати любов до рідної мови у суб'єктів навчальної діяльності. Недаремно вислови «душа дитини» і «слово вчителя» В. Сухомлинський ставив поряд, адже досконале володіння вчителем рідної мови є важливим засобом впливу на особистість, на формування її мовної культури. Педагог стверджував: «В руках вихователя слово такий же могутній засіб, як музичний інструмент у руках музиканта, як фарби в руках живописця. Як без скрипки нема музики, без фарби і пензля – живопису..., так без живого, трепетного, хвилюючого слова немає школи, педагогіки. Слово – це ніби місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність» [4, с. 160].

Мова педагога, як і будь-якої культурної людини, повинна відповідати таким вимогам: правильність – відповідність нормам наголоса і граматики; точність – відповідність думок мовця правильності відбору мовних засобів для вираження їх змісту; ясність – дохідливість і доступність для співрозмовників; простота, доступність і стислість – вживання простих, не ускладнених фраз і пропозицій, найбільш легких для сприйняття школярів; логічність – побудова композиції міркування так, щоб всі частини його змісту послідовно слідували один за одним, були взаємопов'язані і вели до його кінцевої мети; чистота – виключення з вживання нелітературних слів (діалектних слів, жаргонізмів, професіоналізмів, просторічної лексики, слів-паразитів), доречність вживання мовних засобів.

Майбутнім педагогам слід вчитися оволодівати мовною культурою. Наприклад, А. Макаренко, коли мав негаразди,

спілкуючись з вихованцями, починав працювати над собою, удосконалював голос, дикцію, дихання. Видатний педагог стверджував: «Я став справжнім майстром тільки тоді, коли навчився говорити «Іди сюди» з 15-20 відтінками, коли навчився давати 20 нюансів на обличчі, в постаті і в голосі. І тоді я не боявся, що хтось до мене не підійде або не почує того, що треба». За словами Макаренка, мовна культура вчителя повинна бути такою, щоб діти відчували в його мовленні волю, культуру, особистість [2, с. 247].

Взаємодія педагога зі школярами полягає у постійному спілкуванні, вияві своєї любові, спільних пошуках шляхів самовдосконалення, усунення негараздів, подолання проблем [1, с. 70-82]. Так як педагог повинен за допомогою слова навчати і виховувати своїх школярів, співпрацювати зі своїми колегами, вміти налагоджувати стосунки з батьками, то йому необхідно мати важливі якості: емпатія, доброзичливість, аутентичність, конкретність, ініціативність, безпосередність, відвертість, прийняття почуттів, конфронтація. За словами В. Сухомлинського: «Якщо спілкування з багатолюдним колективом приносить вам головний біль, якщо вам краще працювати на самоті або з двома-трьома друзями, ніж поряд з великою групою товаришів, – не вибирайте своєю професією вчительську працю» [6].

Шляхи формування мовної культури майбутнього педагога вбачається в оволодінню літературною мовою, самоконтролю і розвитку мовлення, комунікативної поведінки, психофізіологічних якостей особистості.

Отже, формування мовної культури майбутнього педагога є передумовою позитивного сприйняття його учнями, батьками, колегами, громадськістю. Кожен учитель повинен досконало володіти мовою, а також постійно стежити за змінами, які відбуваються в нормах вимови, наголошування, слововживання, формотворенням у зв'язку з глибшим вивченням літературної мови, забезпеченням розвитку комунікативних умінь і навичок суб'єктів навчальної діяльності.

### **Список використаних джерел:**

1. Гавакова Т.И. Воображение учителя // Основы пед. мастерства: Метод рекомендации к практическим занятиям для студентов II курса / Т.И. Гавакова – Полтава, 1982. – С. 23-27.
2. Макаренко А.С. З досвіду роботи // А.С. Макаренко. Твори в семи томах. – К.: Рад. шк., 1954. – Т. 5. – С. 247.

3. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: проб. підручник для гімназій гуманістичного профілю / М.І. Пентилюк. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.

4. Сухомлинський В.О. Слово про слово / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 5.– 638 с.

5. Сухомлинський В.О. Слово про слово: [Підготовка вчителя] / В. Сухомлинський // Дивослово. – 2000. – № 9.

6. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю // Вибрані твори в 5-ти томах / В.О. Сухомлинський – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 421.

**Фроленкова Н.О.**

*викладач,*

*Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія*

## **ЕКСПЛІКАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ У ЗМІСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Проблему функціонування дошкільної освіти закріплено на рівні законодавчого та нормативного супроводу – Закон України «Про дошкільну освіту» «Про охорону дитинства», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, освітні програми, а також накази та інструктивно-методичні листи МОН України, що забезпечують реалізацію «Концепції дошкільного виховання» і розкривають стратегічні положення щодо організації навчально-виховного процесу у дошкільних навчальних закладах.

Зміст освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності має відповідати основним концептуальним положенням Базового компонента дошкільної освіти. Державний стандарт передбачає оволодіння змістом дошкільної освіти впродовж усього періоду дошкільного дитинства і визнає цінність кожного вікового етапу для особистісного розвитку за умови повної реалізації дитиною своїх потенційних можливостей [1].

Реалізація Базового компонента дошкільної освіти забезпечується освітніми програмами та навчально-методичною літературою, що затверджені або рекомендовані Міністерством освіти і науки України чи схвалені для використання в дошкільних навчальних закладах комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України.